

Postoji li hrvatska tehnika?

Tehnika i tehničke znanosti koje ju podupiru usmjerene su ukupnoj dobrobiti čovječanstva, što potvrđuje i trenutačni sustav diseminacije i valorizacije rezultata istraživanja zasnovan na svjetskim mjerilima.

Umjetnost i sport, kao djelatnosti odnosno aktivnosti uz koje se često vežu nacionalni atributi, poput talijanske renesanse, suvremene američke arhitekture ili hrvatskoga sporta, također pridonose ukupnosti ljudskih dosega. Primjerice međuplanetarna letjelica *Voyager 1*, lansirana 1977., prvo je umjetno tijelo koje je napustilo Sunčev sustav, a nosi zlatnu ploču s ugraviranim slikama i fonografskim zapisom zvukova kako bi mogućim izvanzemaljskim nalaznicima dočarali svu raznolikost života na Zemlji, među ostalim i ulomak Beethovenove 5. simfonije, svakako ne kao primjer njemačke klasične glazbe, već kao dio baštine čovječanstva. Također, skok udalj od 8,95 m Mikea Powella na natjecanju u Tokiju 1991. nije samo velik uspjeh američke atletike i sporta nego i najveća udaljenost koju je čovjek do sada uspio preskočiti.

Može li i tehnika biti nacionalna? Postoji li hrvatska tehnika?

Hrvatska se tehnika, njezini dosezi, izumi i otkrića, inženjeri koji ih ostvaruju te njihovi rezultati, mjerljivi u cijelome svijetu, još se uvijek nedovoljno ističu. Još se manje istražuje povijest tehnike ili pak njezini trenutačni dosezi pa se o mnogim činjenicama iz bogate hrvatske tehničke baštine u hrvatskoj javnosti zna malo ili nimalo.

Uz svima poznate velikane, Fausta Vrančića, Ivana Lupisa, Davida Schwarzera ili Slavoljuba Penkalu, samo su rijetkima u nas znana djela hrvatskih inženjera Erazma Tićca, glavnoga projektanta prvoga trgovačkoga broda na nuklearni pogon *Savannah*, ili Milojka Vucelića, jednoga od vodećih inženjera u programu slijetanja ljudi na Mjesec *Apollo*, ili pak stranaca koji su na području današnje Hrvatske ostvarili svoje životne uspjehe, poput Dagoberta Müllera von Thomamühla, koji je u Puli konstruirao prvu funkcionalnu lebdjelicu u svijetu, ili pak austrijskoga fizičara Petera Salchera, profesora na riječkoj Mornaričkoj akademiji, koji je prvi fotografirao

pušćano zrno u letu, dokazujući time teoriju Ernsta Macha o pojavama koje prate probijanje zvučnoga zida.

Ipak, među hrvatskim su pojedincima koji u najnovije doba plijene medijsku pozornost spojem visoke tehnologije i poduzetništva Mate Rimac, čiji je maloserijski električni automobil *C Two*, predstavljen na sajmu u Ženevi 2018., prema nekim tehničkim pokazateljima vodeći u svijetu, te Ivan Mrvoš, kojega je, zahvaljujući pokretanju proizvodnje inovativne visokotehnološke »pametne klupe« kao dijela urbane opreme, ugledni poslovni časopis *Forbes* uvrstio na popis 30 najboljih mladih poduzetnika u kategoriji proizvodnja i industrija za 2019.

Takva razmišljanja osobitu važnost dobivaju ove godine, kada se slavi 100. obljetnica početka rada Tehničke visoke škole u Zagrebu (osnovana odlukom Hrvatskoga sabora od 10. XII. 1918), kao glavnoga stupa sustavne visokoškolske tehničke naobrazbe i razvoja tehničkih znanosti u Hrvatskoj.

U sustavu njegovanja nacionalne tehničke baštine, osim muzeja, povremenih okupljanja istraživača i pojedinaca entuzijasta, važnu ulogu imaju enciklopedije i druga leksikografska djela koja metodičkim pristupom usustavljaju postojeća znanja o tome području. Sigurno je kako bi Hrvatskoj dobro došla i institucionalizacija povijesti tehnike osnivanjem vijeća, radnih skupina ili drugih tijela akademija i strukovnih udruga, njezina znatnija zastupljenost u kurikulumima osnovnih i srednjih škola te kolegijima tehničkih fakulteta, a u konačnici i isticanje povijesti tehnike kao grane u području tehničkih znanosti.

Ovaj broj *Studije lexicographice* ostvaren je u nastojanju da se krene korak dalje na tome putu, te donosi raznovrsne priloge koji se s različitih gledišta osvrću na hrvatsku tehniku, a valja se nadati i da nije posljednji tematski broj ovoga časopisa posvećen toj temi.

ZDENKO JECIĆ

